

21. Stampe, E. (1905). Rechtsfindung durch Konstruktion. [Finding justice by construction]. *Deutsche Juristen-Zeitung*. Jg. 10. 417/418 - 419/420. [in Deutsch].
22. Stampe, E. (1905). Rechtsfindung durch Interessenwägung. [Finding justice by weighing interests]. *Deutsche Juristen-Zeitung*. Jg. 10. 713/714 - 717/718. [in Deutsch].
23. Stampe, E. (1905). Gesetz und Richtermacht. [law and judicial power]. *Deutsche Juristen-Zeitung*. Jg. 10. 1017/1018 - 1019/1020. [in Deutsch].
24. Heck, P. (1905). Interessenjurisprudenz und Gesetzestreue. [Jurisprudence and compliance with the law]. 1140-1142. [in Deutsch].
25. Alexy, R. (1985). Theorie der Grundrechte. [Fundamental rights theory]. 548. [in Deutsch].
26. Larenz, K. (1974). Methodische Aspekte der «Güterabwägung». [Methodical aspects of the "weighing of interests"]. *Festschrift für Ernst Klingmüller*. Karlsruhe. 235-248. [in Deutsch].
27. Riehm, T. (2006). Abwägungsentscheidungen in der praktischen Rechtsanwendung. Argumentation, Beweis, Wertung. München. [Weighing decisions in the practical application of the law. Argumentation, proof, evaluation. Munich]. 281. [in Deutsch].
28. Larenz, K. (1991). Methodenlehre der Rechtswissenschaft. [Methodology of jurisprudence]. 494. [in Deutsch].
29. Fischer, C. (2007). Topoi verdeckter Rechtsfortbildungen im Zivilrecht. [Topoi of hidden legal developments in civil law]. 611. [in Deutsch].
30. Clérico, L., & Sieckmann, J.-R. (2009). Grundrechte, Prinzipien und Argumentation. [Fundamental rights, principles and reasoning]. Studien zur Rechtslehre Robert Alexys. 21-38. [in Deutsch].
31. Alexy, R. (2017). Ideales Sollen und Optimierung. [Ideal target and optimization]. *Rechtsstaatliches Strafrecht. Festschrift für Ulfrid*. Neumann zum 70. 17-30. [in Deutsch].

Стаття надійшла до редакції: 13.05.2021

УДК 340.01; 340.12; 34.01-027.21(092)

Омельчук Олег Миколайович,
ректор Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова, доктор юридичних наук, професор
<https://orcid.org/0000-0000-0003-380X>

Бліхар В'ячеслав Степанович,
доктор філософських наук, професор кафедри соціально-поведінкових,
гуманітарних наук та економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0000-0001-7545-9009>

НОРМИ ДЛЯ ВИРІШЕННЯ ЯК КВАЛІФІКОВАНЕ ВИПРАВДАННЯ ПРАВОВОГО РІШЕННЯ: ВЗАЄМОДІЯ ТЕОРІЇ ЮРИДИЧНОЇ АРГУМЕНТАЦІЇ, ЮРИСПРУДЕНЦІЇ ОЦІНОК ТА ЮРИСПРУДЕНЦІЇ ІНТЕРЕСІВ

У статті в межах теорії юридичної аргументації досліджується правове рішення як результат застосування загальної правової норми. Актуалізується питання формування норм для вирішення як кваліфіковане (зовнішнє) виправдання правового рішення. Зазначено, що виправдання загальної правової норми, слід називати, на противагу внутрішньому виправданню, зовнішнім виправданням (опозиція внутрішнє/зовнішнє виправдання пропонується Є. Врублевські, а використовується Р. Алексі). Зовнішнє виправдання правової норми – кваліфіковане виправдання, що ґрунтується на загальних практичних аргументах, застосування яких потребує вільної суддівської оцінки. Результатом зовнішнього, або кваліфікованого виправдання правової норми є формування правової норми, яке згідно концепції Є. Ерліха йменується «нормою для вирішення» (Entscheidungsnorm). Актуалізовано експлікацію формування норм для вирішення в процесі зовнішнього (кваліфікованого) виправдання правового рішення. Визначено питання: що таке зовнішнє виправдання правового рішення та як функціонують норми для вирішення в процесі кваліфікованого виправдання правового рішення. Охарактеризовано юриспруденцію оцінок як поєднання аксіологічних практичних понять і нормативного виміру права, а юриспруденцію інтересів – антропологічних, переважно телеологічних, практичних понять, і емпіричного виміру права.

Встановлено, що під зовнішнім виправданням правового рішення слід розуміти процес обґрунтування правового рішення у формі зважування принципів, інтересів та запитів. В межах риторичної традиції в результаті кваліфікованого виправдання правового рішення задовольняється вимога права на справедливість. Норми для вирішення виконують в

процесі кваліфікованого виправдання правового рішення функцію дефінітивних (остаточних) норм.

Ключові слова: норми для вирішення, теорія норм, юридична методологія, теорія юридичної аргументації, теорія юриспруденції оцінок, теорія юриспруденції інтересів, принцип пропорційності, виправдання і обґрунтування, С. Ерліх, Р. Алексі.

Omelchuk O., Blikhar V. NORMS FOR DECISION AS AN QUALIFIED JUSTIFICATION OF A LEGAL DECISION: THE INTERACTION OF THE THEORY OF LEGAL ARGUMENTATION, THE JURISPRUDENCE OF ASSESSMENTS AND THE JURISPRUDENCE OF INTERESTS

The article under studies relies on the fact that a legal decision is the result of applying a universal legal norm. Hence, in the terminology of the theory of juridical argumentation, it is regarded as an element of the so-called internal justification of a legal decision. This sort of justification may be also referred to as simple justification. Not always in practice, but always potentially, there arises a problem of justification of the universal legal norm itself, which is commonly called, in contrast to internal justification, external justification (the opposition internal / external justification has been introduced by J. Wróblewski and used by R. Alexy and others). External justification can also be defined as qualified justification, since it complements internal justification and is also based on the concept of general practical arguments, the application of which requires free judgment, i.e. qualification as such, as opposed to definition or subsumption. The result of external or qualified justification (these terms are considered to be synonymous) is the formation of a legal norm, which, at least since the time of E. Ehrlich, has been referred to as “norm for decision” (Entscheidungsnorm).

The purpose of the article is to explicate the formation of norms for decision in the course of external (qualified) justification of a legal decision. In order to achieve this goal, it is essential to answer the following questions: what is the essence of external justification of a legal decision and why is it sometimes called qualified justification; how do norms for decision work in the course of external or qualified justification of a legal decision.

The article ascertains that external justification can be understood as the process of justifying a legal decision in the form of weighing principles, interests, requests, benefits, etc. In tribute to the rhetorical tradition, external justification can be also called qualified justification because it results in satisfaction of the claim of the right to correctness, the claim of the right to justice being its special case. The latter claim was known in Ancient Greece. Therefore, the prehistory of external justification goes back more than two thousand years, taking into account the theory of Hermagoras' statuses in general and status qualitatis in particular.

In the course of external or qualified justification of a legal decision, norms for decision perform the function of definitive (final) norms, the formation of which should complete such justification. What is more, these norms must make the aforementioned claim to correctness.

Key words: norms for resolution, theory of norms, juridical methodology, theory of juridical argumentation, jurisprudence of assessments, jurisprudence of interests, principle of proportionality, justification and substantiation, E. Ehrlich, R. Alexy.

Постановка проблеми. Правове рішення є результатом застосування загальної правової норми, тобто, в термінології теорії юридичної аргументації, елементом так званого внутрішнього виправдання правового рішення. Не завжди на практиці, проте завжди потенційно існує проблема виправдання самої загальної правової норми, яке прийнято називати, на протигвагу внутрішньому виправданню, зовнішнім виправданням (опозиція внутрішнє/зовнішнє виправдання (internal/external justification) запропонована С. Врублевські, а використовується Р. Алексі). Зовнішнє виправдання правової норми – кваліфіковане виправдання, оскільки воно ґрунтується на загальних практичних аргументах, застосування яких потребує вільної суддівської оцінки. Результатом зовнішнього, або кваліфікованого виправдання (ці терміни слід вважати синонімами) є формування правової норми, яке згідно концепції С. Ерліха йменується «нормою для вирішення» (Entscheidungsnorm).

Стан розробки досліджуваної проблеми в останні століття відзначається двома рисами: по-перше, існують окремі традиційні методологічні течії [1, с. 109-139; 2, с. 541-608], які виходять за межі так званої юриспруденції понять, конкурують між собою і намагаються отримати прикладну першість або об'єднатися (юриспруденція інтересів і соціологічна юриспруденція як така, юриспруденція оцінок), по-друге в рамках теорії юридичної аргументації, яка бурхливо розвивається в останні десятиліття [3, с. 9, 13], утворилося поняття так званого зовнішнього виправдання, яке узагальнює і консолідує напрацювання традиційної юридичної методології у відповідній частині.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В Німеччині з 90-х років минулого ХХ століття публікується чимало досліджень, які стосуються історії юридичної методології (Я. Шредер, Й. Рюкерт, М.Ребіндер, Б. Рютерс, Ф. Бідлінські та ін.), а також праць з теорії юридичної аргументації (Р. Алексі, Г.Рюссман, Г.-Й. Кох, Л. Кулен та ін.). В центрі уваги перебувають і питання виходу за межі юриспруденції понять. Водночас питання відношення норм для вирішення і зовнішнього виправдання зачіпає тільки Р.Алексі.

Мета статті – експлікація формування норм для вирішення в процесі зовнішнього (кваліфікованого) виправдання правового рішення. Для досягнення поставленої мети доцільно розглянути питання: 1) що таке зовнішнє виправдання правового рішення і чому зовнішнє виправдання є кваліфікованим виправданням, 2) як функціонують норми для вирішення в процесі зовнішнього, або кваліфікованого виправдання правового рішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Викладене вище дозволяє визначити поняття зовнішнього виправдання двома способами: можливо обмежитися, з одного боку, тільки питаннями теорії юридичної аргументації, а саме теорією принципів і поділом юридичного обґрунтування на внутрішнє і

зовнішнє виправдання, з іншого боку, можливо узагальнити підходи юриспруденції інтересів і юриспруденції оцінок. Слід зауважити, що результат в обох випадках може бути зведений (трансформований) до проблематики зважування принципів як велінь оптимізації (Р. Алексі): базисом теорії принципів є нормотеоретичне розрізнення правил і принципів. Формою застосування принципів є зважування. Правила всупереч цьому – це норми, які дефінітивно зобов'язують, забороняють або дозволяють. Вони є дефінітивними веліннями. Їхньою формою застосування є субсумція [4, с. 164; 5, с. 75 і далі; 6].

Поділ на внутрішнє і зовнішнє виправдання правової норми пропонує на початку формування аналітичної теорії юридичної аргументації Є. Врублевські [7, с. 80]. Запозичує ідею такого поділу Р. Алексі, який вважає, що «доцільно розрізнити два аспекти обґрунтування юридичних присудів: *внутрішнє виправдання*, в якому йдеться про те, чи впливає присуд із наведених для обґрунтування положень, і *зовнішнє виправдання*, предметом якого є істинність, правильність засновків внутрішнього виправдання» [8, с. 17-18]. Розвиток поняття зовнішнього виправдання правової норми поряд з поняттям внутрішнього виправдання можна вважати провідною ідеєю всієї творчості Р. Алексі. Вчений акцентує увагу на застосовуванні норм права при розв'язанні правових конфліктів.

Проблема формалізації зовнішнього виправдання є доволі складною проблемою, яка не може бути однозначно розв'язана на противагу проблемі формалізації внутрішнього виправдання, яка опирається на модули традиційної логіки (передусім *modus barbara, modus ponens*), а також доповнює мінімальний набір засновків згаданих модусів новими засновками, які формалізують і дозволяють наповнити змістом процес тлумачення правових норм [8, с. 26-29].

На думку Р. Алексі, між теорією принципів і основоположенням (принципом) пропорційності існує взаємозв'язок. Цей взаємозв'язок настільки тісний, наскільки це можливо: характер принципів імплікує основоположення пропорційності. Принципи – це веління оптимізації відносно правових і фактичних можливостей. Основоположення *пропорційності в вузькому сенсі*, тобто веління зважування, впливає із релятивізації щодо *правових* можливостей. Щоб прийняти правове рішення, потрібне зважування в сенсі колізійного закону.

Основоположення пропорційності в вузькому сенсі впливає із того, що принципи є веліннями оптимізації відносно правових можливостей. Основоположення потрібності і придатності впливають, всупереч цьому, із характеру принципів як велінь оптимізації відносно *фактичних* можливостей. [5, с. 100-101]

Якщо взяти до уваги сказане Р. Алексі, то теорія принципів як складова частина юридичної аргументації стосується так званих деонтологічних практичних понять [5, с. 126-127], або нормативного виміру права [5, с. 22-27]. Водночас існує й інше поєднання практичних понять і вимірів права. Так, юриспруденція оцінок являє собою поєднання аксіологічних практичних понять і нормативного виміру права, а юриспруденція інтересів – антропологічних, переважно телеологічних, практичних понять, і емпіричного виміру права. В усіх випадках йдеться про те, що і теорія юридичної аргументації, і юриспруденція оцінок, і юриспруденція інтересів можуть мати справу з загальними практичними аргументами, а тому можуть мати і мають відношення до зовнішнього виправдання правової норми.

Традиційною в правовій доктрині є позиція щодо таких категорій юридичних аргументів: (1) лінгвістичні, (2) генетичні, (3) систематичні і (4) загальні практичні аргументи [7, с. 84]. Аргументи четвертої категорії, *загальні практичні* аргументи мають назву *субстанціональних* аргументів. Загальні практичні або субстанціональні аргументи поділяються на телеологічні і деонтологічні аргументи. *Телеологічні* орієнтуються на наслідки інтерпретації і своїм підґрунтям мають мораль. *Деонтологічні* аргументи заявляють про те, що саме, незалежно від наслідків, є правильним або неправильним. Вони спираються на уяву належного [7, с. 89]. Такий підхід дозволяє віднести до телеологічних аргументів не тільки аргументи юриспруденції інтересів, але й аргументи юриспруденції оцінок, відмінність лише в тому, що юриспруденція оцінок акцентує увагу на нормативних моментах телеологічної схеми, а юриспруденція інтересів – на емпіричних.

Сьогодні ні юриспруденція оцінок, ні юриспруденція інтересів, в розвиток якої доклав зусиль, зокрема, і Є. Ерліх [12], не є формалізованими дисциплінами на противагу теорії юридичної аргументації, а тому вони є менш цікавими методологічними напрямками. Можна тільки відіслати до зразкових робіт, які стосуються заявленої проблеми зовнішнього виправдання, К. Ларенца [13], Т. Ріма [14], та Б. Рютерса [15] і Х. Фішера [16]. Свою увагу зупинимо лише на проблемі можливості узагальнення і трансформації аксіологічної і антропологічної практичної проблематики в деонтологічну проблематику. Так, оскільки про цінність інтересу, потребу свободи завжди можна говорити в термінології принципу свободи тощо, то незалежно від використаної в нормативному матеріалі термінології завжди можна перейти від юриспруденції оцінок чи інтересів до теорії принципів взагалі і до теорії принципів Р. Алексі зокрема. Такий перехід можна вважати оптимальним в рамках зовнішнього виправдання. Тому далі ми будемо оперувати передусім деонтологічними практичними поняттями.

Отже, зовнішнє виправдання – це процедура зважування принципів як велінь оптимізації і як деонтологічних практичних понять. Під зовнішнім виправданням можна розуміти також процес обґрунтування правового рішення у формі зважування принципів, інтересів, запитів тощо.

Зовнішнє виправдання є кваліфікованим виправданням, оскільки воно має своїм предметом, як сказано вище, правильність засновків внутрішнього виправдання. Ця проблема правильності, або як традиційно говорили раніше, справедливості відома ще стародавнім грекам, які знали про теорію статусів риторика Гермагора, який розрізняв, в пізнішій латинській термінології, статус, або *constitutio juridicialis*, який стосується виправдання дії і називається *status qualitatis*. Відмітимо, що те, що називається нині переважно субсумцією в теорії статусів називається статусом дефініції (визначення) (*status definitivus*), що зближує дефініцію і субсумцію. За життя Є. Ерліха така риторична проблема стає правовою проблемою в роботі Р. Штамлера «Вчення про правильне право» (1902) [17], а в наші дні її цікаве і актуальне розв'язання пропонує Р. Алексі.

Так, на думку вченого, як позитивісти, так і неопозитивісти сьогодні здебільшого погоджуються з тим, що право складається з чогось більшого, ніж чистої фактичності закономірностей поведінки, наказів, психічних диспозицій або здійснення примусу. Право має поряд з цим фактичним або реальним виміром, також критичний або рефлексивний бік, який сягає за межі першого виміру. Так, можна знайти як у авторів, які оспорюють понятійно необхідний взаємозв'язок між правом і мораллю, так й у таких авторів, що відстоюють такий зв'язок, тезу, що право висуває претензію на правильність або справедливість. Отже, стара суперечка між позитивізмом і неопозитивізмом може бути продовжена на новій арені, позначений питанням про значення і наслідки сполученої з правом або висунутої в праві претензії на правильність. Центральний пункт, навколо все обертається в цій суперечці, незмінно утворює відношення права і моралі. До цього відношення ми приступаємо з питанням, чи спроможна претензія на правильність створити взаємозв'язок між правом і мораллю, який підриває позитивістське поняття права. [18, с. 3] Поняття претензії на правильність включає в себе питання про суб'єкта, адресатів і висунення такої претензії (див. докладно [18, с. 3-7]). Сказане дозволяє констатувати, що зовнішнє виправдання є кваліфікованим виправданням тому, що в такому разі заявляється (висувається) претензія права на правильність, реальним суб'єктом якої може бути суддя, а адресатами – сторони судового процесу.

Викладене вище дозволяє показати те, як функціонують норми для вирішення в процесі зовнішнього виправдання. Викладене вище спонукає обмежитися тільки теорією принципів Р. Алексі взагалі і статтею «Логічний аналіз правових рішень» [8] зокрема, оскільки ця стаття пропонує зразок формалізованого та інтерпретативного аналізу використання і норм для вирішення, і зовнішнього виправдання. Так, Р. Алексі вважає, що зважування благ – це зовнішнє виправдання норми. Воно відбувається, як неодноразово підкреслює нім. Федеральний КС, співвіднесено з конкретним випадком, проте це не виключає визнання універсальної норми за умови, що ця норма хоч і є універсальною, все ж є настільки спеціальною, оскільки переносить вагу зважування, без фальсифікацій, на конкретне правове судження про належне. Визначена нім. Федеральним КС універсальна норма може вважатися нормою для вирішення в сенсі Є. Ерліха [20, с. 97].

Результатом може бути, наприклад, така норма для вирішення: «Отже, у цілому повторне телевізійне повідомлення про тяжку злочинну дію, яке уже не покривається зацікавленістю в актуальній інформації, недопустиме у будь-якому разі тоді, коли воно наражає на небезпеку ресоціалізацію злочинця» [8, с. 33].

В результаті зважування принципів, тобто зовнішнього, або кваліфікованого виправдання, суддею створюється норма, яку можна назвати нормою для вирішення. Ця норма може бути долучена до чинної нормативної системи, а також може бути інтерпретована, включена у внутрішнє виправдання як нормативний засновок.

Висновки. Таким чином, під зовнішнім виправданням можна розуміти процес обґрунтування правового рішення у формі зважування принципів, інтересів та запитів. Зовнішнє виправдання можна називати, віддаючи данину риторичній традиції, кваліфікованим виправданням тому, що в його результаті задовольняється претензія права на справедливість. Норми для вирішення виконують в процесі зовнішнього, або кваліфікованого виправдання правового рішення функцію дефінітивних правових норм. Причому ці норми мають заявляти згадану вище претензію на справедливість у праві. Подальший розвиток запропонованої теми дослідження можливий у напрямку поглибленого аналізу передісторії і історії розвитку, а також структури принципу пропорційності, окремими дотичними елементами до якого є розглянуті в цій статті питання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Bydlinski F. *Juristische Methodenlehre und Rechtsbegriff*. New York : Springer, 1991. 671 s.
2. Rückert J. *Methodik des Zivilrechts - von Savigny bis Teubner*. Baden-Baden : Nomos, 2017. 659 s.
3. Kreuzbauer G. *Der Juristische Streit. Recht zwischen Rhetorik, Argumentation und Dogmatik*. Stuttgart : Steiner, 2004. 166 s.
4. Alexy R. *Hauptelemente einer Theorie der Doppelnatur des Rechts*. *Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie*. 2009. Bd. 95. S. 151-166.
5. Alexy R. *Theorie der Grundrechte*. Baden-Baden : Nomos-Verlagsgesellschaft, 1985. 548 s.
6. Alexy R. *On balancing and subsumption: A structural comparison*. *Ratio Juris*. 2003. Vol. 16. Iss. 4. P. 433-449.
7. Alexy R. *Juristische Interpretation. Recht, Vernunft, Diskurs : Studien zur Rechtsphilosophie*. Frankfurt am Main, 1995. P. 71-92.

8. Alexy R. Die logische Analyse juristischer Entscheidungen. ain, 1995. P. 13-51.
9. Alexy R. Theorie der juristischen ArgumentatiRecht, Vernunft, Diskurs : Studien zur Rechtsphilosophie. Frankfurt am Mon. Die Theorie des rationalen Diskurses als Theorie der juristischen Begründung. Frankfurt am Main : Suhrkamp, 1991. 435 s.
10. Joerden J. C. Logik im Recht. Grundlagen und Anwendungsbeispiele. Berlin : Springer, 2018. 371 s.
11. Rüssmann H. Möglichkeit und Grenzen der Gesetzesbindung. Elemente einer juristischen Begründungslehre. Baden-Baden, 2003. P. 135-154.
12. Ehrlich E. Die juristische Logik. Tübingen : Mohr, 1918. 337 s.
13. Larenz K. Methodenlehre der Rechtswissenschaft. Berlin etc. : Springer, 1991. 494 s.
14. Riehm T. Abwägungsentscheidungen in der praktischen Rechtsanwendung. Argumentation, Beweis, Wertung. München : Beck, 2006. 281 s.
15. Rüthers B. Rechtstheorie und Juristische Methodenlehre. München : C.H. Beck, 2022. 627 s.
16. Fischer C. Topoi verdeckter Rechtsfortbildungen im Zivilrecht. Tübingen : Mohr Siebeck, 2007. 611 s.
17. Stammler R. Die Lehre von dem richtigen Rechte. Berlin : Guttentag, 1902. 647 s.
18. Alexy R. Recht und Richtigkeit. The reasonable as rational? On legal argumentation and justification ; Festschrift for Aulis Aarnio / ed. by Werner Krawietz. Berlin, 2000. P. 3-19.
19. Савчук В. Г. Ерліхівські норми для вирішення з погляду нотаріуса : до питання термінології. *Ерліхівський журнал*. Випуск 3. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2019. С. 46-51.
20. Ehrlich E. Grundlegung der Soziologie des Rechts. München Leipzig : Duncker & Humblot, 1913. 409 s.

REFERENCES:

1. Bydlinski, F. (1991). Juristische Methodenlehre und Rechtsbegriff. [Legal methodology and concept of law]. 671. [in Deutsch].
2. Rückert, J. (2017). Methodik des Zivilrechts - von Savigny bis Teubner. [Methodology of civil law - from Savigny to Teubner]. 659. [in Deutsch].
3. Kreuzbauer, G. (2004). Der Juristische Streit. Recht zwischen Rhetorik, Argumentation und Dogmatik. [The legal dispute. Law between rhetoric, argumentation and dogmatics]. 166. [in Deutsch].
4. Alexy, R. (2009). Hauptelemente einer Theorie der Doppelnatur des Rechts. [Main Elements of a Theory of the Dual Nature of Law]. *Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie*. 95. 151-166. [in Deutsch].
5. Alexy, R. (1985). Theorie der Grundrechte. [Fundamental rights theory]. 548. [in Deutsch].
6. Alexy, R. (2003). On balancing and subsumption:A structural comparison. *Ratio Juris*. Vol. 16. Iss. 4. 433-449. [in English].
7. Alexy, R. (1995). Juristische Interpretation. Recht, Vernunft, Diskurs : Studien zur Rechtsphilosophie. Frankfurt am Main. [Legal Interpretation. Law, Reason, Discourse: Studies in the Philosophy of Law. Frankfurt am Main]. 71-92. [in Deutsch].
8. Alexy, R. (1995). Die logische Analyse juristischer Entscheidungen. [The logical analysis of legal decisions]. 13-51. [in Deutsch].
9. Alexy, R. (1991). Theorie der juristischen ArgumentatiRecht, Vernunft, Diskurs : Studien zur Rechtsphilosophie. Frankfurt am Mon. Die Theorie des rationalen Diskurses als Theorie der juristischen Begründung. [Theory of legal reasoning Law, reason, discourse: Studies in the philosophy of law. Frankfurt am Mon. The theory of rational discourse as a theory of legal justification]. 435. [in Deutsch].
10. Joerden, J. C. (2018). Logik im Recht. Grundlagen und Anwendungsbeispiele. [logic in law. Basics and application examples]. 371. [in Deutsch].
11. Rüssmann, H. (2003). Möglichkeit und Grenzen der Gesetzesbindung. [Possibility and limits of legal binding]. *Elemente einer juristischen Begründungslehre*. 135-154. [in Deutsch].
12. Ehrlich, E. (1918). Die juristische Logik. Tübingen. [The legal logic. tubingen]. 337. [in Deutsch].
13. Larenz, K. (1991). Methodenlehre der Rechtswissenschaft. [Methodology of jurisprudence]. 494. [in Deutsch].
14. Riehm, T. (2006). Abwägungsentscheidungen in der praktischen Rechtsanwendung. Argumentation, Beweis, Wertung. München. [Weighing decisions in the practical application of the law. Argumentation, proof, evaluation. Munich]. 281. [in Deutsch].
15. Rüthers, B. (2022). Rechtstheorie und Juristische Methodenlehre. [Legal theory and legal methodology]. 627. [in Deutsch].
16. Fischer, C. (2007). Topoi verdeckter Rechtsfortbildungen im Zivilrecht. [Topoi of hidden legal developments in civil law]. 611. [in Deutsch].
17. Stammler, R. (1902). Die Lehre von dem richtigen Rechte. [The Doctrine of Right Right]. 647. [in Deutsch].
18. Alexy, R. (2000). Recht und Richtigkeit. The reasonable as rational? On legal argumentation and justification ; Festschrift for Aulis Aarnio. [Right and correctness. The reasonable as rational? On legal argumentation and justification; Festschrift for Aulis Aarnio]. 3-19. [in Deutsch].

19. Savchuk, V. H. (2019). Erlikhivski normy dlia vyrishennia z pohliadu notariusa: do pytannia terminolohii. [Ehrlichs norms for decision-making from the point of view of a notary: to the issue of terminology]. *Erlikhivskiy zhurnal. Vypusk 3.* 46-51. [in Ukrainian].

20. Ehrlich, E. (1913). *Grundlegung der Soziologie des Rechts.* [Foundation of the sociology of law]. 409. [in Deutsch].

Стаття надійшла до редакції: 15.05.2021

УДК 342.9

Фомічов Костянтин Сергійович,
кандидат юридичних наук, доцент
e-mail: kostyantun_fomichov@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-2062-6441>

МІЖНАРОДНІ ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ЯК ОРІЄНТИР ДЛЯ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

У статті досліджено міжнародні стандарти соціального захисту осіб з інвалідністю.

Актуалізовано питання адаптації міжнародних стандартів їх соціального захисту у національну правову систему.

Розкрито поняття та ознаки таких стандартів. З'ясовано загальний стан сучасного правового регулювання захисту прав осіб з інвалідністю. Досліджено загальні міжнародні ати у сфері прав людини в частині закріплення прав осіб з інвалідністю. Проаналізовано зміст основних спеціальних міжнародних актів у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю.

Констатовано, що важливим інструментом забезпечення реалізації державної політики у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю є наявність належного правового регулювання.

Вказано що міжнародні стандарти соціального захисту осіб з інвалідністю пройшли тривалий шлях розвитку, і навіть сьогодні міжнародно-правові акти підкреслюють динамічний характер вимог до соціального захисту таких осіб. Загальність та універсальність правових вимог міжнародних стандартів соціального захисту осіб з інвалідністю не є їх недоліком, а означає їх всеосяжний та всеохоплюючий характер, що вимагає від держав належної їх конкретизації у національному законодавстві.

Розкрито напрямки за якими повинно здійснюватися удосконалення адміністративно-правового регулювання державної політики у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю.

Визначено що Адміністративно-правове регулювання державної політики у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю в Україні ввійшло в новий етап свого розвитку, який пов'язаний з новим соціогуманним поглядом на осіб з інвалідності. Наявні проблемні аспекти в такому регулюванні існують внаслідок невідповідності декларативних принципів державної політики у цій сфері реальному їх втіленню у життя. Українській державі ще потрібно змінити підходи до визначення адміністративно-правового регулювання у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю в таких напрямках як: забезпечення належного рівня соціального добробуту людей; зміна концепції соціального захисту осіб з інвалідності саме в гуманістичному руслі, що закріплено у відповідних міжнародних правових документах.

Ключові слова: міжнародні стандарти, удосконалення, правове регулювання, державна політика у сфері соціального захисту осіб з інвалідністю, особи з інвалідністю.

Fomichov K. INTERNATIONAL LEGAL STANDARDS AS A GUIDE FOR IMPROVING ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF SOCIAL PROTECTION OF PERSONS WITH DISABILITIES

The article examines international standards of social protection of persons with disabilities.

The issue of adapting international standards of their social protection into the national legal system has been updated.

The concepts and features of such standards are disclosed. The general state of modern legal regulation of the protection of the rights of persons with disabilities has been clarified. General international laws in the field of human rights have been studied in terms of securing the rights of persons with disabilities. The content of the main special international acts in the field of social protection of persons with disabilities is analyzed.

It was established that an important tool for ensuring the implementation of state policy in the field of social protection of persons with disabilities is the presence of appropriate legal regulation.

It is indicated that the international standards of social protection of persons with disabilities have passed a long path of development, and even today international legal acts emphasize the dynamic nature of requirements for social protection of such persons. The generality and universality of the legal requirements of the international standards of social protection of persons with disabilities is not their shortcoming, but means their comprehensive and comprehensive nature, which requires states to properly specify them in national legislation.

The directions in which the administrative and legal regulation of state policy in the field of social protection of persons with disabilities should be improved have been revealed.

It was determined that the administrative and legal regulation of state policy in the field of social protection of persons with disabilities in Ukraine has entered a new stage of its development, which is connected with a new socio-humane view of persons with disabilities. Existing problematic aspects in such regulation exist as a result of the inconsistency of the declarative